

VERKSAMHETSPLAN 2022

VISION

STR-T ska vara ett språkrör, ett stöd och en inspirationskälla för alla som känner samhörighet med meänkieli och med det ursprungliga språkområdets kultur och historia.

VÄRDEGRUND

STR-T hävdar alla människors lika värde och rättigheter. Vi verkar för utveckling och bevarande av meänkieli och vår kultur samt deltar i samhällsdebatten i frågor som rör vår minoritet.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING ENLIGT STADGAR

Svenska Tornedalingars Riksförbund, Tornionlaaksolaiset, STR-T, är en intresseorganisation i språkliga, kulturella och samhällliga frågor. Förbundet är en intresseorganisation för alla som känner samhörighet med meänkieli och det ursprungliga språkområdets kultur och historia. Förbundet som grundades 1981 är religiöst och partipolitiskt obundet. Förbundet är ett språkrör för en ursprunglig inhemsk, språklig och kulturell minoritet och utgör regeringens remissinstans i frågor som rör minoriteten. Målsättningen är att främja och stärka minoritetens identitet samt språkliga och kulturella utveckling och förankring.

FÖRBUNDETS SPRÅKPOLICY OCH PERSPEKTIV PÅ IDENTITETEN

2008 antog förbundet följande språkpolicy: *STR-T:s mål är att främja och utveckla meänkieli i både tal och skrift. Vi äger en förståelse för de lokala varieteterna som tillämpas och utvecklar språket med språkbrukare och myndigheter.* Språkpolicyn har sin utgångspunkt i att språkliga rättigheter är mänskliga rättigheter och att förbundet arbetar på ett inkluderande sätt.

Tornedalingar är erkända som nationell minoritet och meänkieli är erkänt som ett nationellt minoritetsspråk. Alla identifierar sig inte som tornedalingar, en del identifierar sig som kväner eller lantalaiset. Meänkieli består framför allt av tre dominerande varieteter – tornedalsvarietet, gällivarevarietet och lannankieli.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING 2022

1.1 FÖRBÄTTRAD EGEN FINANSIERING

Att fortsättningsvis arbeta med inflytande ser STR-T som särdeles prioriterat med hänvisning till Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724). STR-T är regeringens remissinstans i minoritetsfrågor, vilket kräver en insatt och välfungerande kansliorganisation med fler anställda. Detta är en förutsättning för att man på ett stadigvarande och seriöst sätt ska kunna stötta lokalföreningar samt informera, bevaka och stötta kommuner och myndigheter. Riksförbundet gläds åt de 90 miljoner kronor till nationella minoriteter som regeringen beslutade om i höstbudgeten 2021, av vilka STR-T fått ta del av genom höjt statsanslag för 2022. Summan som tillföll riksförbundet möjliggör dock inte utveckling av verksamheten på den nivå som skulle möta upp behoven.

MÅLSÄTTNING 2022:

-Fortsatt verka för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet.

1.2 STÄRKA OCH UTVECKLA DEN LOKALA VERKSAMHETEN

För att stärka tornedalingars, kväners och lantalaisets inflytande i samhälleliga frågor är det av vikt att den enskilde känner till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och hur den tillämpas. Syftet med lokalföreningar är att påverka i frågor som rör samhällsutveckling och minoritetsfrågor på lokal nivå. Detta skapar möjlighet för förbundet att effektivare verka på den nationella arenan. Förbundsstyrelsen vill också ha en närmare kontakt och samarbete med lokalföreningarna.

MÅLSÄTTNING 2022:

- Öka stödet till lokalföreningar i olika frågeställningar genom förstärkning av personal.
- Verka för ökad kommunikation och samarbete mellan moderförening och lokalföreningar.
- Genomföra minst ett gemensamt och ett enskilt dialogmöte med samtliga lokalföreningar.
- Verka för ökad samordning med lokalföreningar vid samråd med myndigheter och organisationer.
- Stötta bildandet av nya lokalföreningar.

1.3 HISTORIA

Förbundet har etablerat kontakter med Enheten historia vid Luleå tekniska universitet under 2020 där förbundet lyft fram vikten av mer vetenskaplig forskning inom bland annat vår kultur och historia. Kontakten har fortsatt under 2021 och seminarium för kartläggning av minoritetens befintliga historia planeras av LTU. Universitetet har uttryckt intresse och avsikt att ansöka om medel för forskning om tornedalingar, kväner och lantalaisets historia. En ansökan som tidigast kan inlämnas 2023.

En formell begäran att regeringen ska erkänna tornedalingar, kväner och lantalaiset som urfolk enligt artikel 1 i ILO 169 överlämnades till kultur- och demokratiminister Amanda Lind och landsbygdsminister

Jennie Nilsson i maj 2020. Förbundet skickade därefter skrivelser till statsrådet Lind med begäran om dialog i kravet om urfolksstatus. I september 2020 erhöll förbundet skriftligt svar från statsråd Lind att regeringen i nuläget inte har för avsikt att utreda frågan om ytterligare urfolk i Sverige. Under 2021 har en arbetsgrupp tillsatts för vidarearbete med frågan.

Under våren 2021 tillsattes en parlamentarisk kommitté som ska se över rennäringslagen. En fråga som påverkar vår minoritet i högsta grad då lagen berör nyttjande av mark, rätten till renskötsel, jakt och fiske. Samtliga nämnda delar tillhör vårt kulturarv och traditioner. STR-T ser allvarligt på uteslutningen av vår minoritet i frågan som tyder på ett osynliggörande och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset i modern tid. Man tar inte hänsyn till de rättigheter folket har som nationell minoritet och som regleras i internationella överenskommelser. Här agerar staten som att minoritetens rättigheter är likställda med det svenska folket i övrigt och man tar ej hänsyn till särställningen som minoriteten har.

Under de århundraden som vi kan överblicka, har våra kulturbärare haft en stor förmåga att anpassa sig till rådande omgivningsfaktorer och utvecklat kombinationsnäringsfång¹ i samklang med naturen. Dessa kom att vara, under århundraden och i stor utsträckning, förutsättningen för många människors vardagliga hushållning. I samklang med naturen, landsbygden, lantbruket, jakt och fiske och den av tradition bevarade gränsöverskridande verksamheten, utvecklades de kombinationsnäringsfång som gav folket sin bärning.

MÅLSÄTTNING 2022:

- Verka för mer vetenskaplig forskning inom vår kultur och historia.
- Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av Svenska Staten.
- Verka för inkludering av minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset i översynen av rennäringslagen och verka för ändring av de uteslutande kommittédirektiven.
- Verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnäringsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område.

1.4. DELAKTIGHET I SANNINGS- OCH FÖRSONINGSKOMMISSIONENS ARBETE

Den 19 mars 2020 meddelade regeringen att en sannings- och försoningskommission för tornedalingar, kväner och lantalaiset (Ku 2020:01) kommer att tillsättas under ledning av kommissionens ordförande Elisabeth Fura. Utöver ordförande består kommissionen av åtta ledamöter och ett sekretariat bestående av sex tjänstemän. Kommissionen har under 2021 genomfört ett stort antal kaffemöten, främst i olika delar av Norrbotten men även söderut, med bra uppslutning. Över hundra anmälningar för intervju har inkommit och arbetet med dessa är påbörjade. STR-T har en kontinuerlig dialog med sekretariatet och håller sig uppdaterad om arbetet genom adjungerad styrelseledamot som också är ledamot i kommissionen. Kommissionens arbete kan följas via www.komisuuni.se.

MÅLSÄTTNING 2022:

¹ Kombinationsnäringsfång = flera olika sätt att skaffa sig levebröd

-Följa upp och ha inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.

1.5 UTBILDNING

STR-T kan efter mer än tio års erfarenhet av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk konstatera att förbundet flyttat fram sina positioner men har svårt att få gehör för frågor inom utbildning precis som andra nationella minoriteter. Bristerna inom utbildningsområdet som påtalats under flera år har inte åtgärdats och det saknas fortfarande en övergripande strategi för utbildning. Nedan anges förslag till lösningar enligt STR-T.

- Att modersmålsundervisning ska utökas enligt Europarådets rekommendationer.
- Att barn i förskola samt förskoleklass ska ha rätt till modersmålsstöd.
- Att Skolverket får ett långsiktigt övergripande ansvar för produktion av läromedel för minoritetsspråket meänkieli och läromedel om tornedalingar, lantalaiset och kväner. Produktion av läromedel behöver komma igång omgående och säkerställas på lång sikt i dialog med företrädare. Frågan är uppmärksammas av SOU 2017:60.
- Att en stark och tydlig lärarutbildning samt lärarfortbildning skapas vid Umeå universitet. Att ett universitet har ansvar både för en stark grundutbildning, en bra lärarutbildning och en kontinuerlig lärarfortbildning är tillsammans med produktion av läromedel och språkvård nyckeln till att meänkieli även i framtiden kan vara ett levande språk i Sverige.
- Att man i Sverige gör en kartläggning av kunskapen hos både grundskoleelever och gymnasieelever då det gäller de nationella minoriteterna, enligt de krav som finns i både läroplaner och kursplaner. STR-T påpekar också vikten av att en kontinuerlig uppföljningsmekanism finns, för att säkerställa kunskapen hos barn och unga om de nationella minoriteterna i Sverige.
- Att en kartläggning av kunskapsnivån hos lärarstuderande utreds i hela Sverige och visar det sig, vilket STR-T misstänker, att kunskapen om t.ex. minoriteten meänkielitalande är låg, behöver lärosätena tvingas till att införa obligatorisk information om de nationella minoriteterna, oavsett nivå och inriktning och oavsett var i landet man går en utbildning. Frågan är uppmärksammas av SOU 2017:60.
- Att ändra lagstiftningens utformning då det gäller utbildning i förvaltningsområdet så att även grundskolan inkluderas på samma sätt som barnomsorgen idag.
- Att tolk- och översättarutbildning skräddarsys för att passa meänkieli och att den utbildningen genomförs på det universitet som har både grund- och lärarutbildningsansvar.
- Att resurser tillsätts så att Tornedalens Folkhögskola kan påbörja etableringen av ett nationellt center för grundläggande utbildning i meänkieli för vuxna.
- Att införa kontrollfunktion som bevakar att huvudmännen lever upp till sina skyldigheter som rör undervisning i modersmål och minoritetsspråk. Inspektionen ska också innefatta konsekvenser för huvudman som inte efterföljer gällande lagstiftning om nationella minoriteters rätt till sitt språk.

MÅLSÄTTNING 2022:

-Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.

1.6 SPRÅKCENTRUM FÖR MEÄNKIELI

Regeringen har 16 december 2021 beslutat att ge Institutet för språk och folkminnen, ISOF, i uppdrag att inrätta språkcentrum för meänkieli. Placeringen planeras bli på två olika orter/städer, i Övertorneå och i Kiruna. Förbundet har arbetat under flera års tid för språkcentrumets tillkomst och ser med stor glädje på utvecklingen som följer.

MÅLSÄTTNING 2022:

-Följa upp arbetet med inrättandet av språkcentrumen och vara delaktiga.

2. KULTUR

I mars 2020 meddelade Regionala utvecklingsnämnden vid Region Norrbotten att nämnden beslutat om att genomföra en förstudie 2020-2022 för att klargöra och förankra samverkansstruktur, organisationsform, uppdrag, huvudmannaskap och långsiktig finansiering för en kultursamlade verksamhet. Projektets finansiärer är Statens Kulturråd och Region Norrbotten. Projektledare är tidigare verksamhetsledare på STR-T, som övergått som verksamhetsledare till Föreningen Norden Norrbotten. Därav har också överlåtelse av projektet från STR-T till Föreningen Norden Norrbotten skett. STR-T deltar i arbetet genom referensgruppsmedverkan och övrig dialog. I styrgruppen för projektet återfinns Region Norrbotten, STR-T, Met Nuoret, Tornedalsteatern och Luleå tekniska universitet. Frågan är därmed under fortsatt bevakning.

Med hänvisning till text om kombinationsnäringsfång under punkt 1.3, HISTORIA, ser STR-T att det är av stor vikt att revitalisering av hantverkstraditioner kopplade till minoritetens kultur tar fart. Förutsättningar för det småskaliga jordbruket bör också stärkas.

MÅLSÄTTNING 2022:

- Verka för delaktighet i projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.
- Inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner med anknytning till traditionell verksamhet inom området.
- Verka för att Sverige bevakar såväl EU-stödet till svenskt jordbruk som att reglerna utformas så att kraften även i småskaligheten och kombinationsnäringsfånget kan behållas och vidareutvecklas.

3. ATTRAHERA FLER MEDLEMMAR

De senaste årens positiva utveckling i identitetsfrågor har lett till ett ökat medlemsantal i förbundet. Förbundet får också starkare gehör för sina frågor. Det finns ett nyvaknat intresse för identitetsfrågor i samhället.

MÅLSÄTTNING 2022:

- Öka medlemsantalet med tio procent.

4. UTRYMME INOM KULTUR OCH MEDIA SAMT SPRÅKVÅRD

Kultur, media och språkvård är viktiga för ett levande meänkieli.

I förhållande till finska och samiska är meänkieli kraftigt underrepresenterad i utbudet inom public service. Detta beror på att det endast är en handfull personer som representerar meänkieli inom public service. STR-T menar att det krävs utökade personella resurser för att öka programutbudet samt stärka kvaliteten. STR-T är av uppfattningen att journalister behöver kunskap om nationella minoriteter, detta bör vara en naturlig del i journalistutbildningarna.

Kulturen är ofta inkörsport till meänkieli. Det är av vikt att det finns kulturutövare som sprider kunskap och som utmanar strukturer. STR-T:s roll är att verka som möjliggörare för att stärka identitet och självkänsla. Tornedalsteatern är en viktig aktör och bör få erforderliga resurser för att kunna verka på fler arenor och möta ny publik. För Luleås, Stockholms och Umeås del kan STR-T konstatera att när kommunerna nu ingår i förvaltningsområdet för meänkieli tillförs resurser och ansvar vilket möjliggör fler kulturinslag. Å andra sidan kan förbundet också konstatera att tornedalingar, kväner och lantalaiset saknar en kulturinstitution med nationellt ansvar för kulturen, se punkt 2.

2018 anställdes den första språkvårdaren för meänkieli vid Institutet för språk och folkminnen, vilket är positivt. Utöver språkvårdaren krävs utökade resurser för ytterligare två tjänster och en betydande ökning av språkvårdande medel för att bedriva utåtriktad verksamhet såsom inspelningar och dokumentation främst i förvaltningsområdet för meänkieli. Språkvårdande insatser har skett under året genom arbete inom språkrådet som upprättades 2020 och leds av språkvårdaren.

MÅLSÄTTNING 2022 MEDIA:

-Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.

MÅLSÄTTNING 2022 SPRÅKVÅRD:

-Verka för ökade resurser till språkvården för meänkieli.

5. VÅRD OCH OMSORG

Liksom för andra områden har det inom vård och omsorg införts stärkta krav i lagstiftningen. Detta kräver nya satsningar inom vård och omsorg för att kunna bemöta individer på deras eget språk. Denna utmaning måste bemötas av samhället med en kompetensförsörjningsstrategi.

MÅLSÄTTNING 2022:

-Samråd och uppföljning med berörda myndigheter så att lagen efterlevs.

6. STRATEGISKA SAMVERKANSPARTNERS

Fortsätta samverka med organisationer i projekt och aktiviteter som rör identitet, jämställdhet, generationsväxling, språkrevitalisering, kultur och inflytande.

MÅLSÄTTNING 2022:

-Kartlägga hur samverkan kan ske med Tornedalsteatern, Tornedalens Folkhögskola, Tornedalsgillet, Norske Kveners Forbund-Ruijan Kveeniliitto, Meänmaa, Kvenlandsförbundet, Tornedalsrådet med flera.

-Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.

Tidningen har månadsvis publicerat en eller två artiklar på meänkieli och svenska. Statens kulturråds stöd till periodiska tidskrifter är osäker, de tre senaste åren har stödet varit 100 000 kr. STR-T konstaterar att stödet på lång sikt är ytterst osäker.

MÅLSÄTTNING 2022:

-En utökad och stadig budget för METavisi

-Stärka och kvalitetsutveckla innehållet i METavisi och att samverka med lokalföreningar och Met Nuoret om innehåll.

STR-T:S MÅLSÄTTNING 2022 PROJEKT

Samverka med organisationer, kommuner och myndigheter i projekt som harmonierar med förbundets prioriterade frågor enligt punkt 1 ovan.

MÅLSÄTTNING 2022:

-De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader.

SAMMANFATTNING MÅLSÄTTNING 2022

MÅL 2022
FÖRBUNDET
Verka för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet.
Öka stödet till lokalföreningar i olika frågeställningar genom förstärkning av personal.
Verka för ökad kommunikation och samarbete mellan moderförening och lokalföreningar.
Genomföra minst ett gemensamt och ett enskilt dialogmöte med samtliga lokalföreningar.
Verka för ökad samordning med lokalföreningar vid samråd med myndigheter och organisationer.
Stötta bildandet av nya lokalföreningar.
Verka för mer vetenskaplig forskning inom kultur och historia.
Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av svenska staten.
Verka för inkludering av minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset i översynen av rennäringslagen och verka för ändring av de uteslutande kommittédirektiven.
Verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnäringsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område.
Följa upp och ha inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.
Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.
Följa upp arbetet med inrättandet av språkcentrumen och vara delaktiga.
Vara delaktiga i projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.
Inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner med anknytning till traditionell verksamhet inom området.
Verka för att Sverige bevakar såväl EU-stödet till svenskt jordbruk som att reglerna utformas så att kraften även i småskaligheten och kombinationsnäringsfånget kan behållas och vidareutvecklas.
Öka medlemsantalet med tio procent.
Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.
Verka för ökade resurser till språkvården för meänkieli.
Samråd och uppföljning med berörda myndigheter inom vård och omsorg så att lagen efterlevs.
Kartlägga hur samverkan kan ske med Tornedalsteatern, Tornedalens Folkhögskola, Tornedalsgillet, Norske Kveners Forbund-Ruijan Kveeniliitto, Meänmaa, Kvenlandsförbundet, Tornedalsrådet m.fl.
Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.
METAVISI
En utökad och stadig budget för METavisi.
Stärka och kvalitetsutveckla innehållet i METavisi och att samverka med lokalföreningar och Met Nuoret om innehåll.
PROJEKT
De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader.

